

XÂY DỰNG MÔI TRƯỜNG HỌC THUẬT THÚC ĐẨY NGHIÊN CỨU KHOA HỌC TRONG CÁC TRƯỜNG HỌC

Trần Thị Cúc Quỳnh
Phòng Quản Lý Đào Tạo, Trường Cao Đẳng Lào Cai

Tóm tắt: Bài báo phân tích vai trò của môi trường học thuật trong việc thúc đẩy nghiên cứu khoa học tại các trường học. Qua đó, đề xuất một số giải pháp như: nâng cao nhận thức, hoàn thiện chính sách, đầu tư cơ sở vật chất và phát triển văn hóa học thuật, nhằm tạo điều kiện thuận lợi cho hoạt động nghiên cứu, góp phần nâng cao chất lượng đào tạo.

Từ khóa: môi trường học thuật, nghiên cứu khoa học, giảng viên, sinh viên.

CREATING AN ACADEMIC ENVIRONMENT TO PROMOTE SCIENTIFIC RESEARCH IN SCHOOLS

Tran Thi Cuc Quynh
Department of Academic Affairs, Lao Cai College

Abstract: This article analyzes the role of the academic environment in promoting scientific research within educational institutions. It proposes several solutions such as raising awareness, improving policies, investing in facilities, and fostering an academic culture to create favorable conditions for research activities, thereby enhancing the quality of education and training.

Keywords: academic environment, scientific research, lecturers, students.

Nhận bài: 18/05/2025

Phản biện: 11/06/2025

Duyệt đăng: 15/06/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong bối cảnh đổi mới giáo dục và phát triển kinh tế tri thức, nghiên cứu khoa học trở thành nhiệm vụ cốt lõi của các trường học, đặc biệt là ở bậc đại học. Tuy nhiên, ở nhiều cơ sở giáo dục hiện nay, hoạt động nghiên cứu khoa học vẫn còn hình thức, thiếu chiều sâu và chưa được thúc đẩy bởi một môi trường học thuật phù hợp. Môi trường học thuật là nền tảng quan trọng để phát triển tư duy sáng tạo, thúc đẩy tinh thần nghiên cứu và nâng cao chất lượng đào tạo. Khi được xây dựng đúng hướng, môi trường này không chỉ hỗ trợ giảng viên và sinh viên trong học tập, giảng dạy mà còn khuyến khích hình thành các công trình khoa học có giá trị thực tiễn.

Bài báo nhằm làm rõ vai trò của môi trường học thuật đối với hoạt động nghiên cứu khoa học và đề xuất một số giải pháp xây dựng môi trường học thuật hiệu quả trong các trường học hiện nay.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Vai trò của môi trường học thuật đối với hoạt động nghiên cứu khoa học

Môi trường học thuật có vai trò đặc biệt quan trọng trong việc thúc đẩy hoạt động nghiên cứu khoa học tại các cơ sở giáo dục. Đây không chỉ là không gian vật lý mà còn là không gian tư tưởng và văn hóa, nơi nuôi dưỡng tinh thần học thuật, khơi gợi niềm đam mê khám phá tri thức mới và phát triển tư duy sáng tạo cho giảng viên và sinh

viên. Một môi trường học thuật tích cực giúp hình thành động lực nghiên cứu thông qua việc ghi nhận, khích lệ và tạo điều kiện thuận lợi cho cá nhân và tập thể phát triển các ý tưởng khoa học. Đồng thời, môi trường này còn là nơi diễn ra các hoạt động trao đổi học thuật như hội thảo, seminar, tọa đàm chuyên đề, qua đó tăng cường cơ hội giao lưu, học hỏi và phản biện khoa học. Sự hợp tác trong nghiên cứu giữa các cá nhân, nhóm nghiên cứu và các đơn vị trong và ngoài nhà trường cũng được thúc đẩy mạnh mẽ thông qua môi trường học thuật cởi mở, chuyên nghiệp.

Bên cạnh đó, việc tham gia nghiên cứu khoa học giúp sinh viên rèn luyện kỹ năng tư duy phản biện, giải quyết vấn đề và làm việc nhóm, từ đó nâng cao chất lượng đào tạo và phát triển toàn diện năng lực người học. Môi trường học thuật còn góp phần quan trọng trong việc xây dựng uy tín và thương hiệu học thuật của nhà trường thông qua các công trình nghiên cứu có giá trị thực tiễn, góp phần kết nối nhà trường với cộng đồng khoa học và xã hội. Vì vậy, xây dựng môi trường học thuật chất lượng chính là nền tảng để phát triển bền vững hoạt động nghiên cứu khoa học trong các trường học hiện nay.

2.2.1. Nâng cao nhận thức về vai trò của môi trường học thuật và nghiên cứu khoa học

Việc nâng cao nhận thức là yếu tố nền tảng, có

vai trò định hướng cho mọi hoạt động liên quan đến phát triển môi trường học thuật trong các nhà trường. Nhận thức đúng đắn và đầy đủ về vai trò của môi trường học thuật không chỉ giúp cán bộ quản lý, giảng viên và sinh viên hiểu rõ tầm quan trọng của hoạt động nghiên cứu khoa học mà còn hình thành động lực nội tại để chủ động tham gia và cống hiến.

Trước hết, cần tuyên truyền sâu rộng trong toàn thể nhà trường về mối quan hệ mật thiết giữa môi trường học thuật và chất lượng đào tạo. Môi trường học thuật không chỉ là điều kiện thuận lợi cho nghiên cứu mà còn là môi trường nuôi dưỡng tinh thần học tập nghiêm túc, sáng tạo và khai phóng tư duy. Việc phát triển môi trường học thuật sẽ góp phần nâng cao chất lượng bài giảng, cập nhật nội dung kiến thức, tăng cường tính ứng dụng và tính thực tiễn trong hoạt động đào tạo.

Bên cạnh đó, cần thay đổi tư duy của một bộ phận cán bộ, giảng viên vẫn xem nhẹ hoặc chưa dành sự quan tâm đúng mức đến nghiên cứu khoa học. Ban giám hiệu nhà trường cần tổ chức các buổi sinh hoạt chuyên đề, hội thảo nội bộ, mời các chuyên gia, nhà khoa học đến chia sẻ kinh nghiệm và truyền cảm hứng về nghiên cứu. Việc nêu gương những cá nhân có thành tích nghiên cứu tiêu biểu cũng là một cách hiệu quả để lan tỏa tinh thần học thuật trong nhà trường. Ngoài ra, nhà trường cần lồng ghép nội dung về nghiên cứu khoa học vào các hoạt động đào tạo, sinh hoạt lớp, chương trình công tác Đoàn – Hội, đặc biệt là trong các ngành, chuyên ngành có định hướng ứng dụng hoặc thực hành cao. Sinh viên cần được định hướng từ sớm về giá trị của tư duy nghiên cứu, cách đặt câu hỏi khoa học, phương pháp tiếp cận vấn đề và cách sử dụng công cụ học thuật để giải quyết các tình huống thực tiễn. Khi sinh viên ý thức được rằng nghiên cứu là một phần thiết yếu của học tập, các em sẽ chủ động tham gia các hoạt động học thuật thay vì chỉ học thụ động trên lớp.

2.2.2. Hoàn thiện cơ chế, chính sách hỗ trợ nghiên cứu khoa học

Một trong những yếu tố quyết định đến sự phát triển của môi trường học thuật trong các cơ sở giáo dục là hệ thống cơ chế, chính sách hỗ trợ hoạt động nghiên cứu khoa học. Khi các quy định mang tính định hướng và khuyến khích được thiết

kế phù hợp, minh bạch và công bằng, sẽ tạo động lực thực sự để giảng viên và sinh viên tích cực tham gia vào nghiên cứu khoa học một cách chủ động và hiệu quả. Trước hết, nhà trường cần xây dựng các chính sách cụ thể, rõ ràng và ổn định để hỗ trợ và khuyến khích hoạt động nghiên cứu. Những chính sách này có thể bao gồm: giảm định mức giờ giảng cho giảng viên đang thực hiện đề tài khoa học; ưu tiên xét thi đua, nâng lương trước thời hạn hoặc quy đổi thành tiêu chí đánh giá xếp loại cuối năm đối với giảng viên có nhiều công bố khoa học chất lượng; hỗ trợ kinh phí nghiên cứu một cách linh hoạt, đúng thời điểm và kịp thời.

Thứ hai, cần hoàn thiện cơ chế quản lý đề tài khoa học từ cấp trường đến cấp khoa, nhằm đảm bảo quá trình xét duyệt, triển khai và nghiệm thu đề tài được thực hiện minh bạch, khoa học và không mang tính hình thức. Việc phân bổ kinh phí nghiên cứu nên căn cứ vào chất lượng, tính khả thi và tính ứng dụng của đề tài thay vì chỉ dựa vào thâm niên hay chức danh người nghiên cứu. Đồng thời, tăng cường vai trò của hội đồng thẩm định độc lập nhằm nâng cao chất lượng phản biện và bảo vệ tính học thuật của sản phẩm nghiên cứu; nhà trường cần chủ động tìm kiếm và kết nối với các nguồn tài trợ bên ngoài như doanh nghiệp, tổ chức phi chính phủ, quỹ nghiên cứu trong và ngoài nước để đa dạng hóa nguồn kinh phí cho các đề tài nghiên cứu. Việc ký kết các thỏa thuận hợp tác với doanh nghiệp và chính quyền địa phương cũng mở ra cơ hội để các đề tài khoa học gắn với thực tiễn, tăng tính ứng dụng và khả năng thương mại hóa sản phẩm nghiên cứu.

Ngoài ra, cần xây dựng hệ thống thông tin nội bộ minh bạch về các cơ hội nghiên cứu, các cuộc thi khoa học, hội thảo chuyên đề, học bổng nghiên cứu,... để giảng viên và sinh viên dễ dàng tiếp cận. Việc ứng dụng công nghệ thông tin trong quản lý đề tài khoa học, đánh giá hiệu quả nghiên cứu, cũng cần được đẩy mạnh nhằm tăng tính chuyên nghiệp và minh bạch.

2.2.3. Đầu tư cơ sở vật chất, thiết chế và nguồn lực phục vụ học thuật

Cơ sở vật chất và các thiết chế học thuật là nền tảng vật lý quan trọng để xây dựng và duy trì một môi trường học thuật hiệu quả trong các cơ sở giáo dục. Nếu không có không gian, công cụ và

tài nguyên hỗ trợ phù hợp, các hoạt động nghiên cứu khoa học sẽ khó có thể phát triển bền vững và đạt chất lượng. Trước hết, cần quan tâm đầu tư đồng bộ hệ thống thư viện học thuật hiện đại, có đầy đủ tài liệu chuyên ngành, cơ sở dữ liệu số, tạp chí khoa học quốc tế, phần mềm học thuật và kho luận văn, đề tài mẫu để hỗ trợ hoạt động tìm kiếm, tra cứu và khai thác thông tin nghiên cứu. Việc số hóa tài liệu và liên kết thư viện với các đơn vị trong và ngoài nước sẽ giúp giảng viên và sinh viên tiếp cận tri thức một cách nhanh chóng và thuận tiện hơn. Thứ hai, các trường học cần xây dựng các không gian học thuật chuyên biệt như: phòng đọc nghiên cứu, không gian sáng tạo, phòng thí nghiệm, phòng thực hành, trung tâm nghiên cứu ứng dụng, khu vực học nhóm và tổ chức seminar. Những không gian này không chỉ là nơi làm việc mà còn là môi trường giao lưu tri thức, giúp hình thành và phát triển cộng đồng học thuật trong nhà trường.

Thứ ba, cần đầu tư trang thiết bị nghiên cứu hiện đại, phù hợp với đặc thù từng ngành đào tạo. Đối với các lĩnh vực kỹ thuật, công nghệ, y học,... yêu cầu rất cao về máy móc, phần mềm chuyên dụng, phòng lab và thiết bị đo lường. Đối với các ngành khoa học xã hội và nhân văn, cần có các công cụ hỗ trợ phân tích dữ liệu định tính – định lượng, phần mềm xử lý thống kê và công cụ trích dẫn học thuật. Việc đầu tư này cần được thực hiện theo kế hoạch lâu dài, từng bước, có sự tham vấn của các chuyên gia để đảm bảo hiệu quả và tránh lãng phí. Thứ tư, nhà trường cần có chính sách ưu tiên ngân sách cho hoạt động học thuật, trong đó quy định rõ tỷ lệ chi cho nghiên cứu khoa học trong tổng chi thường xuyên. Đồng thời, cần huy động các nguồn lực xã hội hóa như tài trợ từ doanh nghiệp, các dự án hợp tác quốc tế hoặc các tổ chức phi chính phủ để bổ sung kinh phí đầu tư cơ sở vật chất, giúp giảm bớt gánh nặng tài chính cho nhà trường.

Ngoài ra, việc đầu tư cho nguồn lực con người cũng là một khía cạnh quan trọng. Cần có kế hoạch tuyển chọn, phát triển và đãi ngộ đội ngũ cán bộ nghiên cứu, cán bộ thư viện, kỹ thuật viên phòng thí nghiệm và chuyên viên hỗ trợ học thuật. Đây là lực lượng đóng vai trò vận hành các thiết chế học thuật một cách chuyên nghiệp và hiệu quả.

2.2.4. Phát triển văn hóa học thuật trong nhà trường

Văn hóa học thuật là yếu tố cốt lõi, bền vững góp phần hình thành môi trường nghiên cứu tích cực, sáng tạo và có chiều sâu trong các cơ sở giáo dục. Nếu cơ sở vật chất là điều kiện vật lý, thì văn hóa học thuật chính là “linh hồn” của một môi trường học thuật đúng nghĩa, thể hiện qua cách tư duy, hành xử và tương tác của từng cá nhân trong hoạt động giảng dạy, học tập và nghiên cứu.

Trước hết, cần khẳng định rằng văn hóa học thuật không thể hình thành trong thời gian ngắn mà cần được nuôi dưỡng và bồi đắp liên tục qua nhiều thế hệ giảng viên, sinh viên. Để phát triển văn hóa học thuật, nhà trường cần xây dựng các giá trị cốt lõi như trung thực học thuật, tinh thần trách nhiệm, tôn trọng ý kiến đa chiều, sẵn sàng chia sẻ tri thức và không ngừng đổi mới sáng tạo. Những giá trị này cần được cụ thể hóa trong các quy định, chuẩn mực ứng xử và các hoạt động thường nhật trong nhà trường. Một trong những biểu hiện quan trọng của văn hóa học thuật là tinh thần trung thực trong nghiên cứu. Nhà trường cần đẩy mạnh tuyên truyền và giáo dục đạo đức học thuật cho giảng viên và sinh viên thông qua các chuyên đề, khóa bồi dưỡng, tài liệu hướng dẫn. Đồng thời, cần áp dụng nghiêm túc các biện pháp phòng ngừa và xử lý các hành vi vi phạm đạo đức như đạo văn, gian lận số liệu, trích dẫn sai nguồn,... Việc công khai quy trình đánh giá học thuật minh bạch và công bằng sẽ giúp xây dựng niềm tin và củng cố uy tín học thuật của nhà trường.

Bên cạnh đó, cần tổ chức thường xuyên các hoạt động học thuật như tọa đàm, seminar, ngày hội nghiên cứu khoa học, diễn đàn sinh viên nghiên cứu,... Đây không chỉ là dịp để trao đổi chuyên môn, mà còn là cơ hội để kết nối cộng đồng học thuật, lan tỏa tinh thần nghiên cứu và khơi dậy động lực học tập, sáng tạo trong toàn trường. Việc biểu dương, tôn vinh các tập thể và cá nhân có thành tích nghiên cứu nổi bật cũng góp phần củng cố giá trị văn hóa học thuật tích cực. Ngoài ra, văn hóa học thuật còn thể hiện qua mối quan hệ hợp tác, hỗ trợ lẫn nhau giữa các cá nhân trong môi trường sư phạm. Giảng viên cần giữ vai trò vừa là người truyền cảm hứng, vừa là người hướng dẫn học thuật, sẵn sàng đồng hành với sinh viên trong các hoạt động nghiên cứu. Ngược lại, sinh viên cần chủ động học hỏi, tích cực phản

biện và có trách nhiệm trong quá trình xây dựng tri thức. Sự tương tác hai chiều trên nền tảng tôn trọng và hợp tác là yếu tố không thể thiếu trong một môi trường học thuật lành mạnh

III. KẾT LUẬN

Trong bối cảnh đổi mới căn bản và toàn diện giáo dục hiện nay, việc xây dựng môi trường học thuật trong các nhà trường không chỉ là yêu cầu tất yếu mà còn là yếu tố quyết định đến chất lượng đào tạo và năng lực nghiên cứu khoa học. Một môi trường học thuật tích cực sẽ khơi dậy tinh thần học tập, tư duy sáng tạo và ý thức nghiên cứu trong mỗi giảng viên, sinh viên, từ đó góp phần tạo nên những giá trị tri thức có tính ứng dụng và lan tỏa xã hội.

Tuy nhiên, thực tiễn cho thấy ở nhiều cơ sở

giáo dục, môi trường học thuật vẫn còn thiếu đồng bộ, chưa phát huy được vai trò định hướng và hỗ trợ cho hoạt động nghiên cứu. Vì vậy, để thúc đẩy nghiên cứu khoa học phát triển bền vững, các trường học cần triển khai đồng bộ các giải pháp như: nâng cao nhận thức về vai trò của học thuật; hoàn thiện cơ chế, chính sách nghiên cứu; đầu tư cơ sở vật chất và thiết chế hỗ trợ học thuật; bồi dưỡng năng lực nghiên cứu cho đội ngũ; phát triển văn hóa học thuật và gắn kết nghiên cứu với thực tiễn. Chỉ khi môi trường học thuật được quan tâm đúng mức, đầu tư bài bản và phát triển toàn diện, hoạt động nghiên cứu khoa học trong nhà trường mới thực sự phát huy được vai trò, giá trị và trở thành động lực then chốt nâng cao chất lượng giáo dục trong thời kỳ hội nhập và phát triển.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Bộ Giáo dục và Đào tạo (2020), *Chiến lược phát triển giáo dục 2021–2030, tầm nhìn đến năm 2045*, Hà Nội.
- Nguyễn Đức Chính (2019), *Xây dựng môi trường nghiên cứu khoa học trong trường đại học: Lý luận và thực tiễn*, NXB Đại học Quốc gia Hà Nội.
- Nguyễn Thị Hồng Hạnh (2022), “Phát triển năng lực nghiên cứu khoa học cho sinh viên trong các trường đại học”, *Tạp chí Khoa học Giáo dục*, Số 192, tr. 45–49.
- Trần Văn Hậu (2021), “Văn hóa học thuật và vai trò trong giáo dục đại học”, *Tạp chí Lý luận chính trị và truyền thông*, Số 5, tr. 22–26.